

computerschaak

WAARHEEN MET DE SCHAAKCOMPUTER?

Het is duidelijk dat de gedachten over de schaakcomputer nog zeer uiteenlopend zijn. De antwoorden op de hele serie vragen die in het decembernummer van SN op u afgevuurd werden, tonen dit eens te meer aan. Het belangrijkste motief van dat artikel was om u gelegenheid te geven uw gedachten over het computerschaak enigszins te structureren. Uit veel reacties bleek dat het artikel aanzet is geweest voor een discussie op de schaakclubs over het meespelen van een computer in de huishoudelijke competitie.

Plaatsruimte verhindert ons diep op alle vragen en mogelijke antwoorden in te gaan. Daarnaast bestaat echter het gevaar dat oppervlakkigheid desinteresse in de hand werkt. Niettemin wil ik toch summier enkele cijfers en ideeën produceren.

Verantwoording

In feite werd er teveel van u gevraagd. Een groot aantal brieven bedroeg zeven kantjes of meer, een klein aantal mensen kwam daar niet aan toe en beantwoordde daarom bijna alles met ja/nee, terwijl een nog groter aantal probeerde mondeling zijn mening over te brengen. Dat laatste betekent dat de categorie mensen, die gegrepen is door de problematiek rondom de acceptatie van het computerschaak groot geacht moet worden. Een bijkomend doel van de enquête was om van een niet-representatieve groep extra informatie te krijgen voor het onderzoek met de probleemstelling: "Wat zijn de mogelijke en door insiders verwachte gevolgen voor het beroepsschaak, indien de ELO rating van een computerschaakprogramma stijgt tot boven 2650 ELO punten?"

De essentie van het geheel is dat we bij de schaakcomputer niet meer te maken hebben met een machine die sneller kan werken (rekenmachine) of die meer kan optillen (hijskraan) etc., maar dat we een apparaat krijgen dat in staat is betere beslissingen te nemen dan de mens. Door het probleem van de zetkeuze in het schaakspel zo te benaderen kunnen (zullen) we een indicatie krijgen voor de verdere ontwikkeling van de gehele automatisering (computerisering of chip ontwikkeling).

Beantwoording

Van de 67 uitvoerige beantwoordingen komen er 51 in aanmerking voor rubricering. De andere brieven waren vaak te genuanceerd om in te delen in hokjes. De getal-

len die hier gegeven worden, vormen dan eigenlijk ook geen goed beeld, maar zoals reeds opgemerkt, er is geen ruimte voor nuances.

Indien we onderscheid aanbrengen tussen de groep die denkt dat de uiteindelijke speelsterkte van de computer sterker zal zijn dan die van de wereldkampioen en de groep die denkt van niet, dan blijkt dat slechts 14 mensen daarvan overtuigd zijn en 37 totaal niet. Van deze 14 vinden 9 mensen dat de computer overal geaccepteerd moet worden, de andere vijf zijn van mening dat de computer dan in (bij) geen enkel toernooi meer een rol zal mogen spelen.

De 37 mensen die de schaakcomputer niet tot zulke grote prestaties in staat achten, zijn over de acceptatie van de machine zeer (gelijkelijk) verdeeld: 15 wijzen hem strikt af, 15 accepteren hem overal en 7 maken een voorbehoud op diverse gebieden.

Opmerkelijke teneur was dat de brieven die direct na publicatie arriveerden meestal (sterk) negatief tegenover deelneming van de computer in toernooien stonden; later kwamen de mensen die het wel zagen zitten. Uit alle brieven sprak enthousiasme voor het onderwerp. Er stonden nogal wat aanmoedigingen in om door te gaan met het geven van informatie over computerschaak waarbij menigeen al een richting aangaf.

Wat mij verbaasde (echt waar) was het aantal (meer dan 15) ontzettend eerlijke reacties, in de trant van: "Bij het oplossen van de problemen in Le Grand's rubriek gebruik ik altijd de computer", of "Bij het correspondentieschaak controleer ik altijd even mijn zet op de computer". Er was ook iemand die daardoor een betere zet gevonden had en zo de partij gewonnen had. Namen zullen we niet noemen, dat voorkomt onenigheid op de club.

Informatie

Over enkele zaken kan overigens min of meer definitief uitsluitel gegeven worden. Zo bedraagt de ELO rating (USCF rating) van wereldkampioen BELLE op dit moment officieel 2150. In sommige toernooien (in Amerika mogen programma's meespelen in open toernooien) heeft BELLE al prestaties geboekt die boven 2200 liggen. Programmeur Ken Thompson verwacht dat BELLE tegen het eind van het jaar 2300 punten heeft. De vraag of een programma sterker kan spelen dat zijn programmeur is gemakkelijk te beantwoorden: ja, dan kan. Een oud adagium: "je kunt er niet meer uithalen dan je erin stopt" is onzin gebleken. In Linz 1980 (WK computerschaak) zouden zeker

12 van de 18 programmeurs van hun eigen programma verloren hebben.

Turing test

De reacties op de Turing test (5 simultaan partijen van Helmut Pfleger) raakten in de beantwoording enigszins op de achtergrond ten opzichte van de andere vragen. Peremans zette vraagtekens bij deze "behaviouristische benadering" en Van 't Riet wilde het geheel meer "fenomologisch" bezien.

Een reactie die vaak gegeven werd (in andere woorden dan) luidt als volgt: "Partij 1 kan niet door een computer zijn gespeeld, hoe graag men dit ook zou willen" (D.J. Veegens).

HET WAS PARTIJ 1! Het programma heette BELLE en het was in augustus 1980 in het experimentele stadium voor Linz. Zeer interessant is het antwoord van H. Nefkens: Hij had alle 5 de partijen met de computer nagespeeld op Sargon 2 met verschillende niveaus. Partij 2 leverde 17 dezelfde zetten op van de 36 en partij 4 11 van de 28. In partij 2 zat echter een zet die heel vreemd was en daardoor koos Nefkens voor partij 4. Het aardige is nu dat Ken Thompson hetzelfde gedaan heeft met een oude versie van BELLE (een heel ander programma!). Thompson onderscheidde twee groepen. In klasse 1 kwam ongeveer 30% van de zetten overeen, in klasse 2 60-70%. Partij 1 viel in klasse 2, de andere vier in klasse 1. Een sterke indicatie.

Wat we hieruit zien is dat een computerpartij juist opvalt door zijn stringente logica. Er worden door een goed programma geen onlogische zetten meer gedaan en er worden ook geen blunders meer begaan. Slechts twee inzenders dachten er ook zo over: P. Kreetz (Uithoorn) en W.A. Verloren van Themaat (Amsterdam).

JAAP VAN DEN HERIK

COMPUTERKAMPIOENSCHAP

De Computer Schaak Vereniging Nederland wil in september van dit jaar het Nederlands kampioenschap schaken voor computers organiseren. Deelnemers kunnen zijn Nederlanders die zelf een schaakprogramma hebben geschreven.

Voorwaarden zijn:

- Een eventueel deelnemende computer moet reglementair schaken; uiterlijk een week voor het toernooi.
- De programmeur(s) moeten kunnen aantonen dat zij zelf het programma hebben gemaakt (m.b.v. programmalisting).

Men kan zijn eventuele deelname aankondigen bij de toernooicommissie van de C.S.V.N. p.a.: Jan Louwman, Kelloggplaats 291, 3068 JH Rotterdam. Tel.: 010-207343.

Schakend Nederland - april 1981

Prof. dr. H.J. van den Herik: Waarheen met de schaakcomputer?